

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาไฟป่าที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้น ทำให้พื้นที่ป่าไม้ที่มีอยู่เสื่อมโทรมลงทุกๆปี ซึ่งปริมาณของพื้นที่ป่าที่เสียหายนั้นก่อให้เกิดผลกระทบด้านต่างๆ ในพื้นที่ป่าและพื้นที่ใกล้เคียงตามมา เช่น การเกิดน้ำท่วม ฝนไม่ตกตามฤดูกาล ปัญหาความแห้งแล้ง มลพิษจากควันไฟ ความเสียหายที่มีต่อพื้นที่ในการทำการเกษตรเป็นต้น และการเกิดไฟป่าในพื้นที่หนึ่งๆ ไม่เพียงจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่พื้นที่เท่านั้น แต่ยังจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของโลกอีกด้วย (ศิริ, 2543) นอกจากนี้ไฟป่ายังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เกิดสภาวะโลกร้อนที่นับเป็นปัญหาสำคัญที่สุดของโลกในปัจจุบันอีกด้วย

จากค่าเฉลี่ยไฟป่าในแต่ละปี ระหว่างปี พ.ศ. 2541 – 2546 พบว่าพื้นที่ภาคเหนือมีสถิติไฟป่าสูงเป็นอันดับสอง และจังหวัดเชียงใหม่มีสถิติการเกิดไฟป่าสูงเป็นอันดับ 4 ของประเทศ ซึ่งสร้างความเสียหายแก่พื้นที่ป่า เฉลี่ย 87,049 ไร่ต่อปี (ศิริ, 2546) ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ดอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่ ปัญหาไฟป่าและหมอกควันเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นซ้ำซากในทุกๆปี ซึ่งไฟป่านั้นได้ส่งผลกระทบ โดยเห็นได้จากพื้นที่ป่าที่เกิดความเสียหาย นอกจากนี้การเกิดไฟป่าในแต่ละปียังก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศแก่พื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่และใกล้เคียง ซึ่งในช่วงต้นปี พ.ศ. 2552 ที่ผ่านมา ปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กที่ทำการวัดได้นั้นมีปริมาณเกินค่ามาตรฐาน โดยค่ามาตรฐานนั้นอยู่ที่ไม่เกิน 120 มิลลิกรัมต่อลูกบาศก์เมตร แต่ในช่วงเดือนมีนาคมที่ผ่านมาปริมาณค่าเฉลี่ยที่วัดได้นั้นสูงถึง 110.7 มิลลิกรัมต่อลูกบาศก์เมตร (กรมควบคุมมลพิษ, 2552) ซึ่งนับว่าเป็นปริมาณฝุ่นละอองที่เป็นอันตรายต่อระบบทางเดินหายใจของประชาชนเป็นอย่างมาก

จังหวัดเชียงใหม่มีอุทยานแห่งชาติหลายแห่ง และอุทยานแห่งชาติเหล่านี้ก็ประสบปัญหาไฟป่าในทุกๆปี อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยก็เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะตำบลคอนแก้วที่เป็นชุมชนใกล้เคียงและมีพื้นที่ส่วนหนึ่งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยซึ่งเป็นพื้นที่เสี่ยงในการเกิดปัญหาไฟป่า ที่ผ่านมามีปัญหาไฟป่าได้สร้างความเสียหายต่อพื้นที่ในบริเวณส่วนที่ติดกับเขตอุทยานแห่งชาติ ดอยสุเทพ-ปุย คือในส่วนของหมู่ที่ 3 บ้านศาลา-ห้วยดิงเต่า การเกิดไฟป่าในพื้นที่นี้ นับตั้งแต่ พ.ศ. 2547-2552 นั้นเกิดขึ้น 112 ครั้ง (สถานีควบคุมไฟป่าเชียงใหม่, 2552) สร้างความเสียหายต่อพื้นที่ป่าเป็นพื้นที่ 532 ไร่ โดยมีไฟป่าสูงเป็นอันดับสองของพื้นที่อุทยาน

แห่งชาติคอตีบ-ปุย ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่ของการเกิดไฟป่าในนั้นมักมาจากการเก็บหาของป่า พื้นที่ของตำบลคอนแก้วนี้ 1 ใน 4 ของพื้นที่เป็นเขตชุมชน ส่วนที่เหลือเป็นเขตของทหาร เขตอุทยานแห่งชาติคอตีบ-ปุย และศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งชุมชนต่างๆ ในตำบลคอนแก้วนี้มีระยะทางใกล้กับพื้นที่ป่าของเขตอุทยานแห่งชาติคอตีบ-ปุย มาก ประชาชนที่อยู่อาศัยในตำบลคอนแก้ว จึงมีโอกาที่จะทราบถึงสาเหตุต่างๆ ที่ทำให้เกิดปัญหาไฟป่าและสถานการณ์ไฟป่าในพื้นที่

อย่างไรก็ตามบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาไฟป่าและได้รับผลกระทบจากไฟป่า คือ ผู้ที่อยู่อาศัยในท้องถิ่นและมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ป่า ซึ่งเกษตรกรก็เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเป้าหมายที่มีความสำคัญ คนเหล่านี้จะทราบถึงสาเหตุ ปัญหาการเกิดไฟป่า ผลกระทบที่ชุมชนได้รับจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นรวมถึงวิธีการที่เหมาะสมในการป้องกันไฟป่า และอาจมีความคิดที่ดีในการเสนอแนวทางการแก้ปัญหาการเกิดไฟป่าที่เหมาะสมกับชุมชนและวิถีชีวิตของตนเอง การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสถานการณ์และการเกิดปัญหาไฟป่าในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติคอตีบ-ปุย และทำการวิเคราะห์เงื่อนไขและปัจจัยในการเกิดไฟป่าในมุมมองของเกษตรกรในพื้นที่ ตลอดจนศึกษาถึงแนวทางการแก้ปัญหาไฟป่าของเกษตรกรในพื้นที่ และทำการรวบรวมและนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามาจากเกษตรกรในพื้นที่ เพื่อเป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาของภาครัฐและเอกชน ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อไป

2. วัตถุประสงค์

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

2.1 ศึกษาสถานการณ์ การเกิดปัญหาไฟป่าในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติคอตีบ-ปุย ในพื้นที่ ตำบลคอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

2.2 วิเคราะห์เงื่อนไขและปัจจัยในการเกิดไฟป่าในมุมมองของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลคอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ และองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

2.3 ศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาไฟป่าของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลคอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการวิจัยจะทำให้ทราบถึงแนวทางการแก้ปัญหาไฟป่าในเขตอุทยานแห่งชาติคอตีบ-ปุย ของเกษตรกร ตำบลคอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ อันเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหไฟป่า อีกทั้งจะทำให้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรที่มีต่อไฟป่าและ

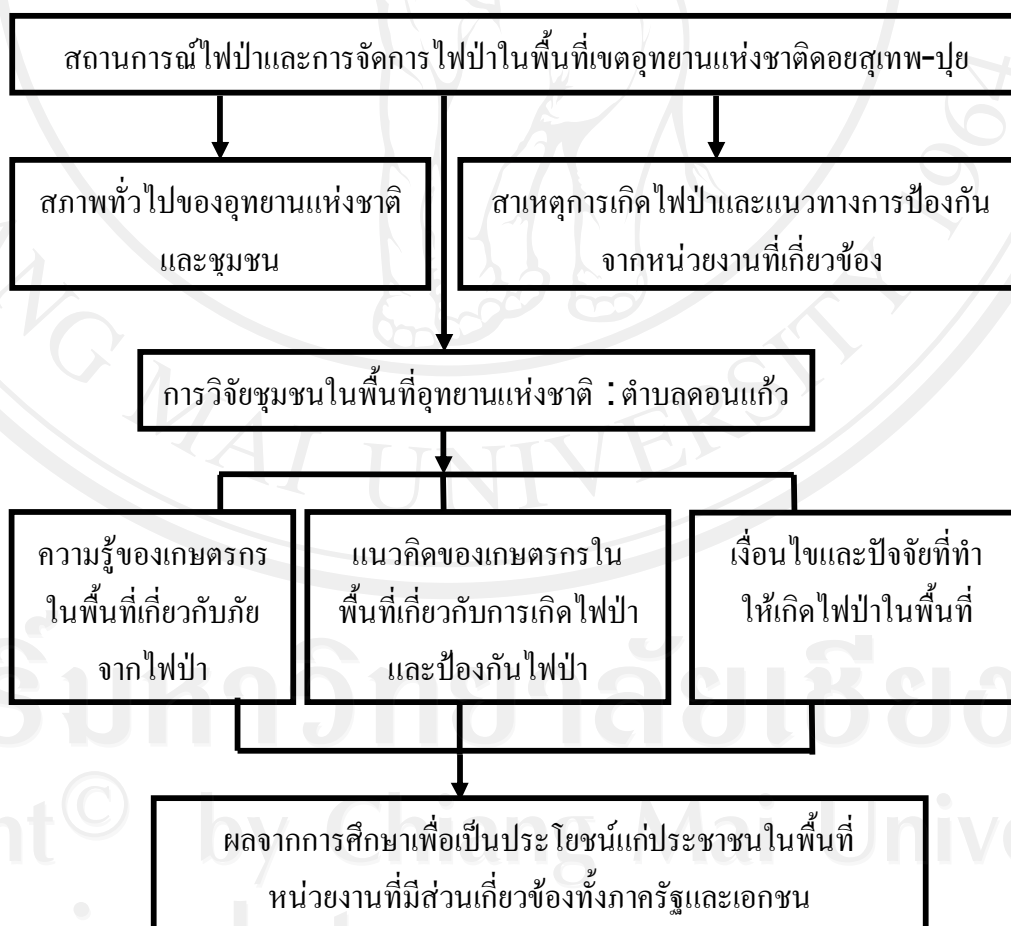
ผลกระทบที่ตามมาจากปัญหาไฟป่า ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อภาครัฐและเอกชน ในการแก้ปัญหาไฟป่าอันเป็นประโยชน์ที่จะเกิดต่อประชาชนในพื้นที่ ตำบลคอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีขอบเขตในการวิจัยคือ การศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาไฟป่าจากการเผา เพื่อขยายพื้นที่ทำการเกษตร การเผาเศษวัสดุการเกษตร การเผาเพื่อหาของป่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย ตามแนวคิดของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลคอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการแก้ปัญหาการเผาป่าในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย ของเกษตรกร ตำบลคอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ มีกรอบแนวคิดการวิจัยดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

6. นิยามศัพท์

เกษตรกรในพื้นที่ หมายถึง ประชากรผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรในพื้นที่ ตำบลคอนแก้ว อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่

การมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมกันทราบและดำเนินการแก้ไขปัญหาไฟป่าในพื้นที่ชุมชน ตำบลคอนแก้ว

แนวทางในการแก้ไขปัญหาไฟป่า หมายถึง ความคิดในการแก้ไขปัญหาไฟป่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยที่เสนอโดยเกษตรกรในพื้นที่ตำบลคอนแก้ว อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาไฟป่าในพื้นที่ หมายถึง ตัวแทนเกษตรกรและเกษตรกรในพื้นที่ตำบลคอนแก้ว รวมทั้งเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนรับผิดชอบเกี่ยวกับปัญหาไฟป่า อันได้แก่ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงใหม่ อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ – ปุย สถานีควบคุมไฟป่าเชียงใหม่ สำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำห้วยตึงเต่า และองค์การบริหารส่วนตำบลคอนแก้ว

ไฟป่า หมายถึง ไฟที่เกิดจากสาเหตุใด ก็ตามแล้วลุกลามไปได้โดยอิสระ ปราศจากการควบคุมแล้วเผาผลาญเชื้อเพลิงธรรมชาติในป่า ได้แก่ ดินอินทรีย์ ใบไม้แห้ง หญ้า กิ่งก้านไม้แห้ง ท่อนไม้ ตอไม้ วัชพืช ไม้พุ่ม ใบไม้สด และในระดับหนึ่งสามารถทำลายต้นไม้ที่ยังมีชีวิตอยู่ ไม่ว่าไฟนั้นจะเกิดขึ้นในป่าธรรมชาติหรือสวนป่า อีกทั้งยังสร้างความเสียหายทั้งทางธรรมชาติและเกิดจากการกระทำของมนุษย์

สถานการณ์ไฟป่า หมายถึง เหตุการณ์ต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องกับการเกิดปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่นับจากอดีตจนปัจจุบัน